

Helsingfors/Mariehamn 21.12.2016

Nr 25/16

Hänvisning Ålands lagtings skrivelse
9.11.2016, nr 149/2016.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen, antagen av lagtinget 9.11.2016.

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

Undantagsbestämmelsen i blankettlagens 1 § 3 mom. om att rikets barnskyddslag inom landskapets behörighet ska tillämpas på Åland i den lydelse den hade vid utgången av mars månad 2015 avlägsnas. I landskapslagen intas nya bestämmelser om de paragrafer i rikslagen som inte ska tillämpas eller där avvikelser görs.

Lagstiftningsbehörigheten

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen (ÅFS 97/2008, nedan blankettlagen) gjordes rikets barnskyddslag (FFS 417/2007, nedan rikslagen) med vissa undantag tillämplig i landskapet. Enligt blankettlagens 1 § 2 mom. ska rikslagen tillämpas i landskapet enligt den ordalydelse den hade vid blankettlagens ikraftträdande. Om rikslagen därefter ändras ska den ändrade författningen gälla i landskapet från tidpunkten för dess ikraftträdande i riket, om inte annat följer av blankettlagen. Genom en av lagtinget 26.6.2015 företagen lagändring (ÅFS 42/2015) fogades till blankettlagens 1 § ett nytt 3 mom. enligt vilket lagen om ändring av

Postadress:

Ålandsdelegationen
Statens ämbetsverk på Åland
PB 58
22101 MARIEHAMN

Telefon:

växel 018-635270

Telefax:

018-635268

Adress i Helsingfors:

Annegatan 22 A 3
00100 HELSINGFORS

barnskyddslagen (FFS 1302/2014) inte skall tillämpas till den del det är fråga om landskapets lagstiftningsbehörighet, utan rikslagen skulle tillämpas i den lydelse den hade vid utgången av mars månad 2015. I utlåtande 29.4.2015 över nämnda lagändring konstaterade Ålandsdelegationen att detta innebar att två rikslagar som reglerar barnskydd samtidigt blev delvis gällande på Åland. Den ändrade rikslagen (FFS 1302/2014) innehåller nämligen förutom ärenden som utgör landskapsbehörighet, även sådana bestämmelser som utgör riksbehörighet, och som därmed är direkt tillämpliga i landskapet. Bestämmelsen i 1 § 3 mom. innebar därför att en del av de ändringar som i riket trädde i kraft 1.4.2015 inte skulle tillämpas på Åland, medan de ändringar som utgjorde riksbehörighet blev gällande. Barnskyddslagen skulle tillämpas i den lydelse lagen hade före den 1 april 2015 inom landskapets behörighet och i gällande lydelse inom rikets behörighet. Både Ålandsdelegationen och Högsta domstolen påpekade i sina utlåtanden att det inte på grund av den delade behörigheten var klart vilka stadganden som var gällande i landskapet, samt kritiserade det faktum att ändringarna i rikslagen på grund av blankettlagens automatik redan hunnit träda i kraft innan lagändringen, som innebar att de inte längre skulle tillämpas, blev gällande. Lagtinget hade härvid dock inte överskridit sin lagstiftningsbehörighet. Upphävandet av blankettlagens 1 § 3 mom. samt intagandet av klargörande bestämmelser om de avvikelser från rikslagen som ska gälla på Åland, varvid det inte längre är nödvändigt att tillämpa två rikslagar, förtydligar rättsläget.

Landskapslagen gäller landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning och socialvård, vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt förarbetena till gällande självstyrelselag (RP 73/1990 rd. s. 66) innefattar begreppet socialvård, förutom den egentliga socialvården, även bl.a. barnskydd och barndagvård, specialomsorger om utvecklingsstörda, missbrukarvård, nykterhetsarbete, moderskapsunderstöd, barnbidrag, stöd för vård av barn i hemmet, service och stöd på grund av handikapp samt handikappbidrag.

Till rikets behörighet hör enligt 27 § 1, 6, 7, 23 och 24 § i självstyrelselagen stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag, förmynderskap, familjeförhållanden och barns rättsliga ställning, rättskipning och administrativa ingrepp i den personliga friheten.

Rikslagen innehåller således både stadganden som utgör landskapsbehörighet och stadganden som utgör riksbehörighet. Till den del landskapslagen innehåller bestämmelser som utgör riksbehörighet, kan de för vinnande av enhetlighet och överskådlighet jämlikt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Ålandsdelegationen bedömer att de avvikelser som i landskapslagen görs från

organisations- och procedurbestämmelserna i rikslagen inte, till den del de berör omständigheter som utgör riksbehörighet, innebär sådana avvikelser i sak som skulle utgöra behörighetsöverskridningar.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Ålandsdelegationen konstaterar dock att landskapslagens förarbeten utgår från att avlägsnandet av undantagsbestämmelsen i landskapslagens 1 § 3 mom. även innebär att de lagändringar som trätt i kraft i riket under tiden från 1.4.2015 till dess föreliggande landskapslag träder i kraft samtidigt blir gällande i landskapet. Då det inte anges i lagtexten förblir denna omständighet på grund av den valda lagstiftningstekniken oreglerad. Bestämmelsen i blankettlagens 1 § 2 mom. om att ändringar av rikslagen ska gälla från tidpunkten från deras ikraftträdande i riket gäller inte i dessa fall, eftersom ändringarna inte kan få retroaktiv verkan. Avsikten att även de ändringar som trätt i kraft i riket under mellantiden ska träda i kraft i landskapet vid tidpunkten för landskapslagens ikraftträdande framgår dock av att de flesta i landskapslagens 4a § angivna ersättande bestämmelserna berör sådana ändringar av rikslagen som trätt i kraft 1.4.2015. Här avsedd brist i landskapslagen inverkar därigenom inte på behörighetsfördelningen i självstyrelselagen för Åland.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Lampi, Mäenpää och Pellonpää.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare